

1989, 29. ledna – Sdělení VONS č. 897 „Represe proti manifestacím 15.–21. 1. 1989“ o policejních akcích v souvislosti s dvacátým výročím smrti Jana Palacha.¹

Od 15. do 20. ledna 1989 probíhaly v Praze na Václavském náměstí a v jeho okolí každé odpoledne spontánní manifestace občanů, které potlačovala Veřejná a Státní bezpečnost, pohotovostní pluk ministerstva vnitra a Lidové milice. Represivní síly jednaly s různou dávkou brutality, nejbezohledněji a nejkrutěji se chovaly ve čtvrtek 19. ledna. Surové a nezákonné zacházení s neozbrojenými a nebránivšími se občany se však nakonec neomezilo jen na prostor náměstí a na značnou část vnitřního města, nýbrž pokračovalo i po předvedení zadržených do úřadoven SNB. Stejně nevybíravě postupovala Bezpečnost vůči občanům, kteří se 21. 1. vydali navštívit hrob Jana Palacha do Všetat.

26. 1. 1989 vládní mluvčí M. Pavel uvedl, že při událostech na Václavském náměstí bylo zadrženo 519 osob, z nichž 79 je trestně stíháno pro trestný čin výtržnictví podle § 202 tr. z., proti 96 se vede řízení pro přečin a proti 130 pro přestupek. Podle jeho tvrzení je v lékařské péči 16 osob, z nichž čtyři jsou zranění vážně. Kolik bezbranných lidí ozbrojení strážci pořádku zbili, mluvčí vlády neuvedl. Nemůžeme to uvést ani my, protože údaje, které máme k dispozici, jsou jen útržkovité a těžko se nám kdy podaří získat úplný a přesný obraz brutalit, kterých se policie a další ozbrojené složky dopustily v týdnu 15.–21. ledna 1989. Zveřejňujeme tedy alespoň informace, které máme zatím k dispozici – pokud je neobsahují naše samostatná sdělení.

John Bok, bytem Březinova 7, Praha 8, podal trestní oznámení na příslušníka VB, který ho 16. 1. 1989 v jednu hodinu ráno ve vyšetřovně MO VB v Bartolomějské ulici hrubým způsobem urážel, škrtil, lámal mu páteř přes opěradlo židle a vyhrožoval mu zabitím. John Bok byl již od 15. 1. ve 14.30 hod. na Václavském náměstí zbit obuškou a napaden služebními psy. Po předvedení do Bartolomějské ulice čekal na výslech téměř deset hodin.

Ivo Müller, bytem Čimická 223/104, Praha 8 – Bohnice, v oznámení trestného činu uvádí, že byl 15. 1. 1989 v Praze na náměstí Republiky napaden příslušníky SNB, kteří mu způsobili zranění v oblasti ramen a zad v rozsahu, který si vyžádal pracovní neschopnost. Poté byl spolu s dalšími zadrženými autobusem vyvezen na Příbramsko, kde policisté postupně vysazovali jednotlivé zadržené, aniž jim vrátili občanské průkazy. Víme, že podobných autobusů vyjelo z Prahy různými směry víc a v některých případech pokračovalo bití i v autobusu.

Jedenadvacetiletá Soňa Louženská, bytem Kostnické náměstí 8, Praha 3, poslala inspekci Krajské správy SNB v Praze zprávu o událostech, jichž byla svědkem 19. ledna v noci. Ve zprávě popisuje, že byla kolem 19. hodiny vytlačena z Václavského náměstí do Vodičkovy ulice. Při tomto zákroku příslušníci bili obušky každého, kdo se jim připlétl do cesty, vytahovali lidi násilím z tramvaje a dokonce ztloukli staršího člověka, který pokojně šel na tramvaj. S. Louženská byla s několika dalšími vytažena ze shluku lidí a všichni byli v poutech policejním autobusem převezeni do Bartolomějské ulice nahnáni do suterénní místnosti. Tam a později v jiných prostorách policejní budovy policisté na zadržené neustále křičeli, uráželi je a průběžně je kopali a bili. Pak se zadržení museli postavit čelem ke zdi se zdviženými rukama a rozkročenými nohama, nesměli se ohlédnout ani pohnout, jinak je hned bili. Zvláště surově zacházeli s mladými muži od 14 do 20 let. Nakonec se Soňa Louženská ocitla v místnosti, kde bylo ve třech řadách za sebou asi dvacet židlí, kde musela čtyři hodiny nehybně sedět za neustálého vyhrožování. Během této doby tam byli postupně přiváděni zadržení muži, kteří předtím stáli na chodbě. Byli pouze ve spodním prádle, šatstvo si nesli v náručí. Soňa Louženská se domáhala předvedení k náčelníkovi, příslušníci se jí však vysmáli a vykřikovali: „Dneska tady není nikdo náčelníkem!“ Po výslechu a fotografování byla propuštěna.

Šestnáctiletý David Vítek, bytem Březinova 7, Praha 8, byl 19. 1. 1989 v Bartolomějské ulici nucen spolu s dalšími zadrženými běžet od auta až do druhého patra budovy kordonem policistů, kteří je bili. Na chodbě musel stát svlečený do naha opřený rukama o stěnu.²

Miroslav Jirec z Karlových Varů viděl 19. 1. na MO VB ve Školské ulici v Praze 1 třiatřicet zadržených, kteří byli po dlouhé hodiny ponižováni a bití, někteří museli stát od 18 hodin do 3.30 hodin druhého dne čelem ke zdi. M. Jirec byl svědkem toho, jak se jeden ze zadržených, Václav Ernest, domáhal propuštění; tvrdil, že v jeho případě jde o omyl, že byl zadržen cestou z práce a že na Václavském náměstí bydlí. Policisté ho odvedli do prvního patra, odkud byl poté slyšet křik. Zpět se vrátil s utrženým rukávem, plival krev, hystericky se smál a chvílemi plakal. Jelikož nedokázal stát na místě, připoutali ho policisté k okenním mřížím. Jiný zadržený po výslechu omdlel a po nějaké době byl odvezen sanitkou. Miroslav Jirec sám, který má nemocné nohy a páteř, byl nucen přes tři hodiny stát u zdi, přestože na své zdravotní obtíže upozorňoval.

Máme četná svědectví o postupu represivních sil 19. 1. odpoledne na Václavském náměstí. Bezpečnost a pohotovostní jednotky úplně uzavřely horní část Václavského náměstí, kde bylo shromážděno velké množství lidí. Všechny ústupové cesty byly uzavřeny, takže když padla výzva k rozchodu, nemohl ji nikdo uposlechnout. Nato začali policisté surově bít bezbranné lidi, kteří neměli žádnou možnost úniku. Tvrzení o tom, že by zákrok policie měl zjednat pořádek a uvolnit náměstí, je tedy zjevně vylhané.

Leoš a Michaela Mayerovi z Liberce jeli 21. ledna do Všetat, aby uctili památku Jana Palacha. Když vystoupili z vlaku, byli napadeni několika muži v civilu, kteří s nimi smýkali, kroutili M. Mayerové ruce, L. Mayera srazili na zem a bili ho pěstmi. Obsah tašek jim vysypali do bláta. Poté je odvezli do budovy JZD, kde Bezpečnost prováděla výslechy. Tam manžele Mayerovy nezákonně filmovali, M. Mayerovou drželi za vlasy a natáčeli jí obličej směrem k objektivu. Nakonec manžele Mayerovy naložili spolu s dvanácti dalšími zadrženými do autobusu. V několikakilometrových odstupech zadržené vysazovali. Během jízdy policisté zadržené uráželi a chovali se k nim násilnicky. Manželé Mayerovi byli vysazeni v polích, asi 25 km od Kolína.

Petr Holeček, nar. 26. 3. 1962, bytem Nad olšinami 29, Praha 10, jel dne 21. 1. 1989 do Všetat z nádraží Praha-Vysočany. Na nádraží

bylo mnoho příslušníků SNB, kteří legitimovali četné cestující, některé odváděli. Ve Všetatech stál po celé délce vlakové soupravy kordon policistů, všichni cestující byli fotografováni a filmováni. Před východem z nádraží stály tři autobusy a několik policejních vozů. Občané byli na nádraží zadržováni a policisté jim prováděli osobní prohlídky. Poté je autobusy odvezli do budovy místního JZD k výslechu. Petra Holečka policisté na nádražním záchodku surově zbili, přičemž mu přerazili nos a způsobili mu zranění, která si vyžádala hospitalizaci na chirurgii v Praze v Londýnské ulici. Po výsleších byli všichni zadrženi opět naloženi do autobusů a rozvezeni daleko od Všetat. Z autobusů bylo vidět, že kolem celých Všetat jsou zátarasy, po polích jezdí terénní vozidla a všechny přístupové cesty jsou zablokovány policií.

V souvislosti s potlačováním pražských spontánních demonstrací Bezpečnost předvedla z domova nebo ze zaměstnání a na 48 hodin tyto občany: politického vězně z 50. let Františka Melichara z Prahy,³ signatáře Charty 77 Martina Palouše z Prahy⁴ a Martina Věcheta z Trutnova. V Brně zadržela Bezpečnost signatáře Charty 77 Petra Pospíchala a odvezla ho do Znojma, kde strávil 48 hodin v CPZ. Při výslechu vyšetřovatel P. Pospíchalovi vyhrožoval zastřelením. Signatáře Charty 77 Jiřího Štencla z Litovle policisté odvezli do CPZ do Bruntálu. Během zadržení byl osmnáctiletý J. Štencl zbit do bezvědomí. Signatář Charty 77 Jaroslav Šabata z Brna strávil 48 hodin v CPZ v Hodoníně. Mluvčího Charty 77 Tomáše Hradílka z Lipníku nad Bečvou převezli do CPZ v Přerově.⁵ Na 48 hodin byl zadržen též Rudolf Bereza z Ostravy.⁶ Předpokládáme, že občanů, kteří byli zadrženi, aniž by se jakékoliv manifestace zúčastnili, bylo více.

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 3, s. 7–8.

POZNÁMKY

- ¹ Obecně k postihům souvisejícím s manifestacemi k 20. výročí smrti Jana Palacha viz dále sdělení VONS č. 894, 912 a 1093, dokumenty č. 898, 916 a 1097.
- ² K případu Davida Vítka viz sdělení VONS č. 926 a 942, dokumenty č. 930 a 946.
- ³ K případu Františka Melichara viz sdělení VONS č. 995 a 996, dokumenty č. 999 a 1000.
- ⁴ K případu Martina Palouše viz sdělení VONS č. 932 a 992, dokumenty č. 936 a 996.
- ⁵ K případu Tomáše Hradílka viz sdělení VONS č. 947, 969, 979 a 1025, dokumenty č. 951, 973, 983 a 1029.
- ⁶ Rudolf Bereza byl z Mariánského Údolí v okrese Olomouc.